

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 7 (296) ЖОВТЕНЬ

2015

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 7 (296) жовтень 2015

Частина I

За матеріалами

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Національно-патріотичне виховання дітей і молоді
в контексті ствердження суб'єктності української держави»*

Засновано в лютому 1997 року (27)

Свідоцтво про реєстрацію:

серія КВ № 14441-3412ПР,

видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку

наукових фахових видань України

(педагогічні науки)

Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних

«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю

№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

(протокол № 3 від 30 жовтня 2015 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Михальський І. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор біологічних наук, професор **Іванюра І. О.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

кандидат філологічних наук, професор **Пінчук Т. С.,**

доктор філологічних наук, професор **Дмитренко В. І.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.,**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

Key words: competitive teacher, national and patriotic education, patriotic values.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.012:37.017

Л. Л. Бутенко

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ

Сьогодні жодна наукова стаття або публіцистичний матеріал соціогуманітарного характеру не оминає констатації факту складних політичних, економічних тощо умов розвитку нашої держави. Попри загальновідомий характер такої констатації необхідно ще раз відзначити складність процесів забезпечення досліджень проблем виховання учнівської та студентської молоді в умовах утвердження української ідентичності, анонсування децентралізації країни, превалювання патерналістської психології окремих верств населення, особливо на Сході України, зменшення ролі етнокультурних маркерів у сучасних процесах ідентичності, суперечливого перебігу інформаційного протистояння. Реаліями сьогодення виступають спекуляції та відкриті історичні фальсифікації щодо соціокультурної специфіки окремих регіонів України, спроби утвердження в масовій свідомості опозицій «Свій – Чужий», «Регіон – Центр», нав'язування, насамперед молоді, ідеологічних кліше щодо історії та сьогодення окремих регіонів України, зокрема Сходу та Півдня, «термінологічна гра» (масове використання термінів, значення яких для пересічних громадян достеменно невідоме).

Вимогою часу постає підвищення ролі регіональної гуманітаристики у дослідженні проблем виховання, вирішенні завдань громадянського, патріотичного виховання, позбавленні від політичних міфів, застарілих ідеологем, що доволі часто опосередковують реальний процес організації виховання на регіональному рівні.

У сучасній теорії та практиці виховання використовуються різні методологічні підходи: системний, синергетичний, аксіологічний, культурологічний, середовищний, герменевтичний, подієвий, партисипативний та інші підходи. Особливу увагу науковці приділяють регіональному підходу у дослідженні теорії та практики виховання.

Сучасні наукові розвідки репрезентують посилення уваги дослідників до регіонального виміру різних науково-педагогічних проблем. Так, методологічні засади регіонального підходу у дослідженні

проблем історії педагогіки представлено в працях Л. Ваховського, В. Курила, О. Сухомлинської та ін. З урахуванням особливостей регіону Донбасу проблеми соціалізації, соціального становлення молоді висвітлено в дослідженнях О. Алексеєвої, М. Дарманського, П. Плотникова, С. Савченка, В. Тесленка та ін., виховання учнівської та студентської молоді – у працях Р. Кубанова, С. Рашидової, Я. Славської та ін. Численні дослідження проблем виховання виконувалися, наприклад, у контексті регіональної специфіки Криму, Закарпаття та багатьох інших регіонів України. Однак, для більшості наукових праць використання регіонального підходу обмежувалося опорою на матеріали краєзнавства (історичного, художнього, екологічного, педагогічного) або на урахування регіональної специфіки вирішення конкретної педагогічної проблеми.

Мета статті – розкрити методологічні засади регіонального підходу у дослідженні проблем виховання, основні теоретичні концепти та операціональні аспекти використання регіонального підходу у науково-педагогічних дослідженнях.

У методології наукових досліджень категорія «підхід» розглядається як: принципова методологічна орієнтація дослідження, як точка зору, з якої розглядається об'єкт вивчення (спосіб визначення об'єкту), як поняття або принцип, що керує загальною стратегією дослідження (Е. Юдін, І. Блауберг); дослідницька установка щодо об'єкту дослідження, що підпорядковує собі логіку розуміння та оцінки фактів, що вивчаються (С. Бобришев); сукупність наукових уявлень щодо процесу опису, вивчення, проектування, прогнозування або перетворення об'єкту пізнання (Н. Бордовська) та ін. Необхідність конкретизації того чи іншого методологічного підходу або добору комплексу методологічних підходів для вирішення завдань наукового дослідження пов'язана із вибором найбільш ефективних методологічних засобів (принципів та методів). Імпліцитно поняття «методологічний підхід» пов'язано також із встановленням певних рамок, обмежень у виборі дослідницького інструментарію.

У сучасній психолого-педагогічній літературі репрезентовано основні умови використання методологічних підходів у науковому дослідженні. Так, В. Беліков наголошує на необхідності визначення меж застосування підходу, виокремлення вихідних теоретичних положень, ключових понять, що складають його сутність, встановлення їхньої структури та взаємозв'язку, формулювання положень підходу, що виконують роль вимог до діяльності педагога-дослідника, опис процедури реалізації підходу в процесі вирішення поставленої проблеми або задачі [1]. Підхід як теорія у структурі має такі компоненти, як засади теорії, ядро теорії (поняття, закономірності та принципи), наслідки теорії (вимоги і процедури їхньої реалізації на практиці).

Регіональний підхід до дослідження проблем виховання відноситься до конкретно-наукового рівня методологічного забезпечення педагогічного дослідження. Регіональний підхід у визначенні методології

науково-педагогічного дослідження, як правило, розглядається в єдності з такими підходами, як системний, середовищний, культурологічний, етнопедагогічний, партисипативний, синергетичний, аксіологічний.

Особлива увага дослідників до регіонального підходу зумовлена необхідністю аналізу розвитку регіональних освітніх (виховних) систем у контексті діалектичного взаємозв'язку процесів глобалізації та регіоналізації, посиленою увагою до поняття «регіон» у сучасних засобах масової комунікації, у буденному спілкуванні.

Необхідно розрізнити такі поняття, як «регіональний підхід до освіти (організації, управління освітою)» та «регіональний підхід до дослідження проблем освіти (виховання, управління тощо)».

Понятійний апарат, що розкриває сутність регіонального підходу у науково-педагогічному дослідженні, представлено такими поняттями, як регіон, регіоналізація освіти/виховання, регіональний компонент освіти, етнопедагогіка, етнопедагогізація виховного процесу, народна педагогіка, традиції, краєзнавство (історичне, художнє, екологічне, педагогічне тощо), соціокультурне довкілля дитини, соціокультурний простір виховання, соціальний простір та ін.

Міждисциплінарний контекст дослідження поняття «регіон» зумовлює звернення до наукових розвідок у галузі географії, соціальної філософії, етнології, психології, економіки, політології, соціології. Науковці визнають, що єдиного визначення поняття «регіон» не існує. З філософської точки зору, як відзначає Ф. Бродель (F. Braudel), регіон – це аналог особливого «світу» з характерними тільки для нього менталітетом, образом мислення, традиціями, світоглядом та світовідчуттям [2]. У географічному контексті регіон, як правило, визначається як простір, що охоплює частину країни, групу країн або частину континенту, що відрізняється від інших сукупністю особливостей, що історично склалися. Соціологи та політики акцентують увагу на своєрідності соціальної структури та політичних складників регіону. Міждисциплінарна структура поняття регіон представлена у достатньо відомому визначенні А. Маркусена (A. Markusen): «регіон – це компактна територіальна спільність, що історично еволюціонує, яка містить в собі фізичне оточення, соціоекономічне, політичне та культурне середовище, а також просторову структуру, що відрізняється від інших регіонів та територіальних одиниць, таких як місто або нація» [9, с. 17].

Слід зауважити, що гуманітарний вимір поняття «регіон» передбачає й інший погляд на проблеми регіоналізації. Оскільки межі регіону визначаються взаємозв'язками, спільною діяльністю людей, то вони можуть не співпадати з політичними та адміністративними межами. Регіон як гуманітарне утворення має розглядатися в контексті співрозмірності щодо конкретної людини, дозволяти людині відчувати себе «вбудованою» (або відкритою) у соціальний простір. Особливої значущості набувають індивідуальні смисли життєдіяльності, які співпадають або перетинаються з певними глобальними тенденціями, що

реалізуються в цьому просторі. На жаль, але саме така позиція доволі часто ігнорується у наукових педагогічних дослідженнях, коли регіон розглядається як усталена, самодостатня цілісність виключно у вимірі соціоекономічного та глобального соціополітичного контексту.

У визначенні поняття «регіон» необхідно враховувати наявність есенціалістського (об'єктивістського), конструктивістського та інтегративного підходів. У межах *есенціалістського підходу* регіон – територіальне утворення, яке співвідноситься з іншими, але має свої особливості. За такого підходу регіон складається природним чином та залежить від об'єктивних чинників. Т. Кресвелл відзначає, що у межах есенціалістського підходу типовим є виокремлення таких значущих маркерів регіону, як природно-кліматичні особливості, потім – культурний ландшафт, і, нарешті, звичаї та вірування [8, с. 4].

Використання *методології конструктивізму* зумовлює розгляд регіону з позицій, коли регіон не стільки визначає життєдіяльність людей, скільки сам опиняється в залежності від уявлень про нього. Однією з показових ілюстрацій для цієї тези виступає позиція Е. Саїда, який у своїй класичній праці «Орієнталізм. Західні концепції Сходу» [6] відзначає, що уявлення про Схід, що укорінені у масовій свідомості, є продуктом західного образу думок, похідного від його інтересів. На нашу думку, сучасна опозиція «Донбас – Україна», що наполегливо тиражується у Східному регіоні України, і є реальним прикладом такого штучного відтворення політичних та економічних цілей конкретних антиукраїнських сил. Продуктивною є думка А. Паасі (A. Paasi), що це не регіони як певна даність формують дискурси, а вони «існують» та «виникають» завдяки соціальним практикам та дискурсам [10, с. 16]. Відповідно, необхідно враховувати, що офіційному (політичному, академічному) дискурсу протистоять численні неофіційні дискурси, що формуються на рівні буденної свідомості, в тому числі й за допомогою ЗМК. Таким чином, у дослідженнях на засадах регіонального підходу варто враховувати, що сучасний образ регіону (і це абсолютно підтверджується реаліями сьогодення) формується та репродукується, як правило, саме через засоби масової комунікації.

Інтегративний підхід до дослідження регіональних проблем об'єднує позиції есенціалістського та конструктивістського підходів. У концепції регіону К. Рота (K. Roth) стверджується, що чинники, що утворюють та визначають регіон, водночас є об'єктивними та суб'єктивними, реальними та ментальними [11].

Таким чином, у визначенні поняття «регіон» необхідно прийняти точку зору Е. Айзмена (A. Isseman), який стверджував, що «регіон детермінований тим питанням, вивчення якого ми займаємося ... Варто нам тільки заглибитися у суто просторове теоретизування і дефініція «регіон» зникає» [7].

Наступним положенням, яке необхідно враховувати при обґрунтуванні методологічних можливостей регіонального підходу, є аналіз

регіону з точки зору конструктів «простір» і «час». Зазначені позиції актуалізують такі поняття, як «соціальний простір», «життєвий простір», «соціокультурний простір», «хронотоп регіону». Так, саме на значущості контекстуальності у вивченні регіональних проблем наголошував Е. Гідденс [5, с. 202]. Відповідно, важливим конструктом у понятійному апараті регіонального підходу слід визнати поняття «соціокультурний простір» (П. Бурд'є, П. Бергер, П. Сорокін, Е. Гідденс та ін.), яке зумовлює необхідність урахування таких чинників, як мова, національно-культурна ідентифікація, традиції, спілкування тощо. Відзначимо, що спекулювання мовним питанням в останні роки, штучне загострення мовного протистояння окремих регіонів України справило надзвичайно негативний вплив на перебіг сучасної соціально-політичної ситуації.

Загальна спрямованість використання регіонального підходу у дослідженні проблем виховання залежить також від наукового осмислення діалектичного взаємозв'язку таких сучасних феноменів, як глобалізація та регіоналізація. Соціально-філософський контекст взаємозв'язку цих феноменів досліджували О. Зинов'єв, О. Таймулін, В. Іноземцев, О. Панарін та ін., які вбачають сутність глобалізації у зростанні взаємозалежності – політичної, соціально-культурної, економічної і т.д. – народів та держав, у суттєвому розширенні та ускладненні їхніх взаємозв'язків. Процес глобалізації відбувається на фоні паралельних процесів диференціації, регіоналізації та мультикультуралізму у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Таким чином, обов'язковою умовою використання регіонального підходу у науково-педагогічних дослідженнях слід визнати адекватний рівень визначення поняттєвого апарату, вибір методологічної рамки дослідження поняття «регіон». Відзначимо, що для більшості педагогічних досліджень, що декларують використання регіонального підходу, цей підхід обмежується опорою на краєзнавство, що суттєво збіднює потенційні можливості цього підходу як методологічної засади науково-педагогічного пошуку.

Технологія використання регіонального підходу у науково-педагогічному дослідженні передбачає: визначення актуальності дослідження тієї чи іншої педагогічної проблеми в регіональному контексті; визначення концептуальних рамок (есенціалістський, конструктивістський, інтегративний підходи) та наукового підходу до розкриття сутності поняття «регіон», вибір ідентифікаційних критеріїв типології регіону; визначення просторово-часових характеристик регіонального виміру досліджуваної проблеми; визначення з опорою на системний підхід місця регіону, що досліджується, у більш великій системі; забезпечення репрезентативності системи наукових фактів (для прикладних педагогічних досліджень) або корпусу джерел (для історико-педагогічних досліджень). У науково-педагогічних дослідженнях з опорою на регіональний підхід доцільними слід визнати такі принципи: діалектичного взаємозв'язку загального, особливого та одиничного, об'єктивного історизму у висвітленні

регіональної специфіки виховного простору, полікультурної ідентифікації та самоактуалізації особистості, полікультурної толерантності та метаосвітньої й метавиховної перспективи у розвитку особистості, принцип діалогу культур. Таким чином, регіональний підхід має стати частиною системної методології дослідження як елемент комплексу підходів, що використовуються дослідником.

Важливим напрямком реалізації регіонального підходу виступають історико-педагогічні дослідження. Методологічні аспекти регіональних історико-педагогічних досліджень представлено у працях А. Белкіна, М. Булигіної, Л. Ваховського, О. Сухомлинської, Є. Ткаченка, І. Шкабари та ін. Л. Ваховський виділяє щонайменше два завдання регіонального історико-педагогічного дослідження: сприяти духовній консолідації певного локального товариства та бути вираженням його педагогічної свідомості; допомагати кожному регіону усвідомлювати своє місце в освітньому просторі країни й тим самим забезпечувати зміцнення його цілісності [4, с. 17]. Сучасними напрямками історико-педагогічних досліджень з використанням регіонального підходу можуть виступати: генеза освітніх (виховних) парадигм, розвиток гуманістичних ідей в історії освіти регіону, генеза ідей духовно-морального, патріотичного, громадянського виховання, педагогічна спадщина видатних діячів освіти і культури та ін.

Регіональний підхід у дослідженнях проблем виховання пов'язано із вивченням змісту, форм та методів морального, естетичного, патріотичного та інших напрямків виховання, використанням етнокультурних традицій регіону, розвитком регіональних систем освіти, вдосконаленням управління освітою на регіональному рівні, формуванням етнопедagogічної культури майбутніх учителів та ін.

Регіональний підхід до дослідження проблем виховання передбачає, *по-перше*, урахування політологічних, соціологічних, етнокультурних, психологічних наукових розвідок щодо специфіки того чи іншого регіону; *по-друге*, перехід від декларативно-описових аспектів дослідження проблем виховання до розкриття функціонального потенціалу різних елементів соціокультурного простору, *по-третє*, реалізацію соціального партнерства у вирішенні регіональних проблем освіти в цілому та процесу виховання зокрема.

Особливого значення регіональний підхід має у просторі теорії та практики патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Закономірні питання, що виникають: орієнтуватися у формуванні громадянина-патріота на загальнолюдські цінності, які, на жаль, для більшості представників молоді виступають як абстрактні людські цінності, або на національно-культурні традиції, властиві конкретному регіону; орієнтуватися на потреби держави та суспільства у консолідації та укріпленні стабільності або на регіонально-територіальні інтереси, що можуть призвести до дезінтеграційних процесів у розвитку держави? Нагальним питанням постає урахування таких чинників як: об'єктивне

зниження ролі традиційних цінностей унаслідок процесів глобалізації та тотальної інформатизації соціуму, руйнівна роль експансії цінностей інших соціокультурних спільнот. Науково-методичне забезпечення патріотичного виховання в контексті регіонального підходу має враховувати полікультурний характер усіх форм соціально-політичного устрою життєдіяльності, наявність поліконфесійного укладу, роль громадських організацій та засобів масової комунікації.

На нашу думку, серед особливостей патріотичного виховання на регіональному рівні слід відзначити такі: модус самоосмислення не в категоріях виправдовування, а в категоріях утвердження самоповаги та вшановування усього найкращого, що є сьогодні і що було в минулому, позитивного самосприйняття; адекватне й цілісне сприйняття та поширення маркерів українства. У патріотичному вихованні суттєвим постає включення молоді у соціально-значущі види діяльності.

Одна з актуальних, на наш погляд, проблем у використанні регіонального підходу у дослідженні проблем виховання полягає в апелюванні до традиційно-усталених форм культурної самобутності (народні звичаї, національні традиції у музиці, літературі тощо). Не заперечуючи значення історичних надбань регіональної художньої культури у виховному процесі, варто відзначити, що увага має бути звернена і на сучасні форми та методи репрезентації культури, зокрема культури молоді.

Сучасні умови вирішення завдань патріотичного виховання актуалізують проблему інформаційного забезпечення цього процесу. Відчутний брак популяризації серйозних наукових позицій у галузі етнології, політології. Слід принципово відзначити, що йдеться не про спрощення або примітивізацію тих чи інших наукових положень, а саме про можливість донести конкретні позиції до аудиторії, яка або взагалі не готова осмислювати політологічні, етнокультурні ідеї, або свідомо налаштована на інший дискурс, або знаходиться у своєрідному «когнітивному вакуумі». На регіональному рівні потребує особливої уваги і соціальна реклама патріотичного змісту, яка має створюватися професіоналами. Певні меседжі, звернені до молоді аудиторії, повинні бути на рівні сучасних засобів комунікації, транслюватися через соціальні мережі.

Таким чином, вирішення проблем виховання неможливо без позитивного поступу соціально-економічної, соціально-політичної ситуації в країні, без побудови справжньої демократичної України, країни добробуту. Успішність вирішення проблем виховання зумовлюється й адекватним використанням можливостей регіонального підходу в освіті та в науково-педагогічних дослідженнях.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із визначенням взаємозв'язку та взаємодоповнення методологічного потенціалу регіонального, системного, культурологічного та середовищного підходів у вирішенні складних проблем виховання учнівської та студентської молоді.

Список використаної літератури

- 1. Беликов В. А.** Образование. Деятельность. Личность: монография / В. А. Беликов. – М. : Академия Естествознания, 2010. – 340 с. **2. Бродель Ф.** Материальная цивилизация, экономика и капитализм: XV – XVIII вв. / Ф. Бродель. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.auditorium.ru/books/2021/goto.cgi-13+283+brod.htm>. **3. Бурдье П.** Социология политики / П. Бурдье ; пер. с фр. ; сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко. – М. : Socio-Logos, 1993. – 336 с. **4. Ваховський Л. Ц.** Конструювання методології регіонального історико-педагогічного дослідження / Л. Ц. Ваховський // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. – 2006. – № 19(114). – С. 16 – 21. **5. Гидденс Э.** Устроение общества. Очерк теории структуризации / Э. Гидденс ; пер. с англ. И. Тюриной. – М. : Академ. Проект, 2003. – 528 с. **6. Саид Э.** Ориентализм. Западные концепции Востока / Э. Саид ; пер. с англ. А. В. Говорунова. – М. : Русский мир, 2006. – 636 с. **7. Isseman A. M.** Lost in Space? On the 1. History, Status, and Future of Regional Science / A. M. Isseman // The Rev. of Regional Studies. – 1993. – Vol. 23. – № 1. – P. 5 – 6. **8. Cresswell T.**, Place: A Short Introduction. – Oxford : Blackwell Publishing, 2004. – 153 p. **9. Markusen A.** Regions: Economics and Politics of Territory. Rowman and Littlefield Publishers, 1987. – P. 17. **10. Paasi A.** Revisiting the region and regional identity. Theoretical reflections with empirical illustrations // Barndon R., Oye I. and Asbjorn E. jr. (eds). The Archeology of Regional Technologies. – L. : The Edwin Mellen Press, 2010. – P. 15 – 33. **11. Roth K.** What`s in Region? Southern European regions between globalization, EU-integration and marginalization // Ethnologia Balcanica. – 2007. – Vol. 11. – P. 17 – 42.

Бутенко Л. Л. Регіональний підхід у дослідженні проблем виховання

У статті розкрито сутність регіонального підходу як складника методологічного забезпечення дослідження проблем виховання у сучасних соціокультурних умовах. Представлено міждисциплінарний контекст визначення основних теоретичних засад регіонального підходу. Розкрито комплекс понять, що складають наукове ядро регіонального підходу. Висвітлено взаємозв'язок понять «глобалізація» та «регіоналізація» у науково-педагогічному дискурсі. Схарактеризовано основні умови та принципи використання регіонального підходу у науково-педагогічних дослідженнях в цілому та у дослідженні проблем виховання зокрема.

Ключові слова: регіональний підхід, дослідження проблем виховання, методологічні засади регіонального підходу, регіон, глобалізація, регіоналізація, патріотичне виховання.

Бутенко Л. Л. Региональный подход в исследованиях проблем воспитания

В статье раскрыта сущность регионального подхода как составляющей части методологического обеспечения исследования проблем воспитания в современных социокультурных условиях. Представлен междисциплинарный контекст определения основных теоретических принципов регионального подхода. Раскрыт комплекс понятий, составляющих научное ядро регионального подхода. Отражена взаимосвязь понятий «глобализация» и «регионализация» в научно-педагогическом дискурсе. Охарактеризованы основные условия и принципы использования регионального подхода в научно-педагогических исследованиях в целом и в исследовании проблем воспитания в частности.

Ключевые слова: региональный подход, исследование проблем воспитания, методологические принципы регионального подхода, регион, глобализация, регионализация, патриотическое воспитание.

Butenko L. L. The regional approach in the study of educational problems

The article reveals the essence of the regional approach as a part of methodological support of education problems in the modern sociocultural conditions. The place of a regional approach among the complex of modern methodological approaches of scientific and pedagogical research is determined. The complex of concepts that is the scientific nucleus of regional approach is exposed. The main approaches of definition of the concept „region” are characterized according to different scientific disciplines. It is explained the correlation of the concepts of „globalization” and „regionalization” in scientifically-pedagogical discourse. The interdisciplinary context of definition of basic theoretical principles of regional approach is presented.

The main conditions and principles of using of regional approach in scientific and pedagogical researches are characterized on the whole and according to research of problems of education in particular. The potential of the regional approach for the solution of assignment of historical and pedagogical research is characterized too.

The main features of the use of the regional approach of the research of problems associated with patriotic education of pupils and students are elucidated.

Key words: regional approach, research of problems of education, methodological aspects of regional approach, region, globalization, regionalization, patriotic education.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.